

१. દરેક પ્રશ્નનો [a] અથવા [a(ii)] અને [a(iii)] જ લખવાના રહેશે.
૨. પ્રશ્ન : ૧[a] અથવા ૧[a(i)] અને ૧[a(ii)] તથા ૨[a] અથવા ૨[a(i)] અને ૨[a(ii)] ના 14 માર્કસ ના બદલે ૧૮ માર્કસ રહેશે.
૩. પ્રશ્ન : ૩[a] અથવા ૩[a(i)] અને ૩[a(ii)] તથા ૪[a] અથવા ૪[a(i)] અને ૪[a(ii)] ના 14 માર્કસ ના બદલે ૧૭ માર્કસ રહેશે.
૪. દરેક પ્રશ્નનો પ્રશ્ન નં ૧(b), પ્રશ્ન નં ૨(b), પ્રશ્ન નં ૩(b) તથા પ્રશ્ન નં ૪(b) (ઢંકા પ્રશ્નો) વિદ્યાર્થીએ લખવાના નથી.

પ્ર-૧(અ) ભારતમાં ઊચાં જન્મદર અને નીચા મૃત્યુદરના કારણો કયા છે ? (૧૪)

અથવા

પ્ર-૧(અ) ભારતમાં વસ્તીની સમસ્યાનું સ્વરૂપ સમજાવો. (૭)

પ્ર-૧(અ) ભારતમાં વસ્તી વધારાને નિયંત્રણમાં લેવા માટે કયા પગલાં લેવામાં આવ્યા છે ? (૭)

પ્ર-૧(બ) એક વાક્યમાં જવાબ આપો. (કોઈ પણ ચાર) (૪)

(૧) જન્મદર એટલે શું ?

(૨) શિક્ષણ અને જન્મદર વચ્ચે શું સંબંધ છે ?

(૩) મૃત્યુદર એટલે શું ?

(૪) સ્વીઓનો ઉચ્ચો દરજ્જો વસ્તી વધારા પર કેવી અસર કરે છે ?

(૫) ૨૦૧૧ની વસ્તી ગણતરી મુજબ ભારતની વસ્તી કેટલી હતી ?

(૬) ૧૯૨૧ના વર્ષને 'મહા વિભાજક વર્ષ' તરીકે કેમ ઓળખવામાં આવે છે ?

પ્ર-૨(અ) ઔદ્ઘોગિક શ્રમના લક્ષણો અને તેમની સમસ્યાઓ જણાવો. (૧૪)

અથવા

પ્ર-૨(અ) ભારતમાં લેવામાં આવેલા સામાજિક સલામતીના પગલાં જણાવો. (૭)

પ્ર-૨(અ) ભારતમાં ઔદ્ઘોગિક ઝડપાના કારણો જણાવો. (૭)

પ્ર-૨(બ) એક વાક્યમાં જવાબ આપો. (કોઈ પણ ચાર) (૪)

(૧) શ્રમ એટલે શું ?

(૨) ભાતમાં શ્રમિકોની ગતિશીલતા કેવી છે ?

(૩) વેતનદર અને શ્રમના પુરવઠા વચ્ચે શું સંબંધ છે ?

(૪) શ્રમની સીમાંત ઉત્પાદકતા એટલે શું ?

(૫) શ્રમ વિભાજન એટલે શું ?

(૬) ઔદ્ઘોગિક ઝડપા એટલે શું ?

પ્ર-૩(અ) આર્થિક આયોજનના અર્થ અને જરૂરિયાત જણાવો. (૧૪)

અથવા

પ્ર-૩(અ) આયોજનના વિવિધ પ્રકારો જણાવો. (૭)

પ્ર-૩(અ) ભારતમાં આયોજનની સિદ્ધિઓ વર્ણવો. (૭)

પ્ર-૩(બ) એક વાક્યમાં જવાબ આપો. (કોઈ પણ ત્રણ) (૩)

(૧) આર્થિક આયોજન એટલે શું ?

(૨) સ્વાવલંબન એટલે શું ?

(૩) શું તમે માનો છો આર્થિક આયોજન એ આર્થિક વિકાસ માટે મદદરૂપ છે ?

(૪) ભારતના આર્થિક આયોજનનો મુખ્ય હેતુ કયો છે ?

(૫) ભારતમાં પ્રથમ પંચવર્ષીય યોજનાની શરૂઆત કયારથી થઈ ?

પ્ર-૪(અ) ભારતના બાધ્ય ક્ષેત્રના બંધારણ અને દિશામાં આવેલા પરિવર્તન તપાસો. (૧૪)

અથવા

પ્ર-૪(અ) આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાં ભંડોળ પર દ્રોડ નોંધ લખો. (૭)

- પ્ર-૪(અ) વિશ્વ બેન્ક પર દુંક નોંધ લખો. (૭)
- પ્ર-૪(બ) એક વાક્યમાં જવાબ આપો. (કોઈ પણ ત્રણ) (૩)
- (૧) વિદેશ વેપાર નીતિ એટલે શું ?
- (૨) લેણ-દેણની તુલાની ખાદ્ય એટલે શું ?
- (૩) માનવ વિકાસ આંકમા કયા ત્રણ પરિમાણો ઉપયોગમાં લેવાય છે ?
- (૪) ADB નું પૂર્ણ નામ શું છે ?
- (૫) FDI એટલે શું ?

1. દરેક પ્રશ્નનો [a] અથવા [a(i)] અને [a(ii)] જ લખવાના રહેશે.
2. પ્રશ્ન : ૧[a] અથવા ૧[a(i)] અને ૧[a(ii)] તથા ૨[a] અથવા ૨[a(i)] અને ૨[a(ii)] ના ૧૪ માર્ક્સ ના બદલે ૧૮ માર્ક્સ રહેશે.
3. પ્રશ્ન : ૩[a] અથવા ૩[a(i)] અને ૩[a(ii)] તથા ૪[a] અથવા ૪[a(i)] અને ૪[a(ii)] ના ૧૪ માર્ક્સ ના બદલે ૧૭ માર્ક્સ રહેશે.
4. દરેક પ્રશ્નનો પ્રશ્ન નં ૧(b), પ્રશ્ન નં ૨(b), પ્રશ્ન નં ૩(b) તથા પ્રશ્ન નં ૪(b) (ટુંકા પ્રશ્નો) વિધાર્થીઓ લખવાના નથી.

Q - 1(A) What are the reasons for high birth rate and low death rate in India ? (14)

OR

Q - 1(A) Explain the nature of population problems in India. (7)

Q - 1(A) What measures are taken for population control in India ? (7)

Q - 1(B) Give the answers in one sentence. (Any Four) (4)

- (1) What is the birth rate ?
- (2) What is the relation between education and birth rate ?
- (3) What is the death rate ?
- (4) How does higher status of women effect the population growth ?
- (5) How many population in India according to 2011 census ?
- (6) Why is the year 1921 described as the 'Year of Great Divide' ?

Q - 2(A) Explain the characteristics and problems of industrial labour. (14)

OR

Q - 2(A) State the social security measures taken in India. (7)

Q - 2(A) State the causes of industrial disputes in India. (7)

Q - 2(B) Give the answers in one sentence. (Any Four) (4)

- (1) What is labour ?
- (2) How is the velocity of labour in India ?
- (3) What is the relationship between wage rate and supply of labour ?
- (4) What is the marginal productivity of labour ?
- (5) What is the division of labour ?
- (6) What is the industrial dispute ?

Q - 3(A) State the meaning and needs of economic planning. (14)

OR

Q - 3(A) State the various types of planning. (7)

Q - 3(A) describe the achievements of planning in India. (7)

Q - 3(B) Give the answers in one sentence. (Any three) (3)

- (1) What is the economic planning ?
- (2) What is the self dependence ?
- (3) Do you believe that the economic planning is helpful for economic development ?
- (4) What is the main objective of Indian economic planning ?
- (5) When does the first five year plan started in India ?

Q - 4 (A) Examine the changes in the composition and direction of India external sector. (14)

OR

Q - 4(A) Write a brief note on IMF. (7)

(A) Write a brief note on World Bank. (7)

Q - 4(B) Give the answers in one sentence. (Any three) (3)

- (1) What is Exim Policy ?
- (2) What is the deficit of balance of payments ?
- (3) Which three dimensions are used in Human Development Index ?
- (4) What is the full form of ADB ?
- (5) What is FDI ?